

Силабус курсу

Сценічна мова

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Освітньо-професійна програма «Акторське мистецтво»

Дні занять:

Консультації:

Рік навчання: 1-4, Семестр: 1-8

Кількість кредитів: 24 Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП асистент театрального мистецтва **Василишин Маргарита Михайлівна**

ПІП асистент театрального мистецтва **Кирея Марія Вікторівна**

Контактна інформація aktoro4ka@gmail.com, +380969413095
mariaganych@gmail.com +380971417718

Опис дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Сценічна мова» є формування професійної компетентності майбутнього актора у сфері роботи над сценічним словом.

Завдання – розкриття сутності акторської роботи над словом: навчити логічно і психологічно обґрунтовано подавати зміст авторського тексту. Оволодіння дикційною та орфоепічною нормативністю мови як на теоретичному, так і на практичному рівнях, постановка фонаційного дихання, розмовного голосу, набуття навичок інтонаційної та емоційної виразності на основі методологічних та методичних засад.

Структура курсу

Години (прак./сам.)	Тема	Результати навчання
Змістовий модуль 1. Основні теоретичні засади сценічної мови		
4/4	Тема 1. Розвиток сценічного мовлення в Україні.	Розуміти історичні передумови становлення сценічної мови в Україні, формування та історичний розвиток художньо-реалістичного українського мовлення
4/4	Тема 2. Зміст, мета і завдання дисципліни «Сценічна мова».	Визначити зміст, мету та завдання сценічної мови
4/4	Тема 3. Вимоги до сценічної мови для професійного актора.	Розуміти вимоги до сценічної мови для професійного актора, техніку мови. Аналізувати значення сценічної мови в роботі актора
8/8	Тема 4. Орфоепічна нормативність. Наголос.	Засвоїти орфоепічну нормативність: артикуляційні норми для утворення голосних та приголосних звуків, правила вимови приголосних звуків(асиміляція, спрощення, подовження) та правила наголошування слів в українській мові.
Змістовий модуль 2. Техніка сценічної мови		
5/5	Тема 5. Методика тренувань	Оволодіти методикою тренувань мовно-голосового

	мовно-голосового апарату.	апарату. Засвоїти основні аспекти у роботі над голосом
6/6	Тема 6. Дихання.	Знати типи дихання та особливості постановки фонаційного дихання.
6/6	Тема 7. Голос.	Засвоїти будову мовного апарату та основні аспекти роботи над голосом.
8/8	Тема 8. Дикція.	Знати дикційну нормативність, оволодіти та комплексною системою вправ для розвитку сценічного мовлення.
Змістовий модуль 3. Словесна дія. Методологічні основи розвитку мовного голосу та сценічного мовлення		
2/2	Тема 9. Дієвість мови у сценічному мовленні.	Оволодіти особливостями словесної дії, охарактеризувати поняття «діяти словом».
2/2	Тема 10. Виразальні засоби словесної мови.	Знати мовні пристосування живої словесної мови, головний закон мовної дії.
8/8	Тема 11. Тренінг на постановку та розвиток голосу. Гекзаметр.	Опрацювати тренінги на посилення голосу, опрацювати роботу над голосовими резонаторами та регістрами. Оволодіти роботою над гекзаметром.
8/8	Тема 12. Дикційний тренінг.	Вивчити дикційний тренінг з використанням текстів, скоромовок та чистомовок
Змістовий модуль 4. Удосконалення техніки сценічної мови. Ускладнений дикційний тренінг		
5/5	Тема 13. Дикційний тренінг із скакалками.	Опрацювати: роботу з фізичними навантаженнями, текстом та скакалками.
6/6	Тема 14. Система вправ для розвитку сценічного мовлення.	Знати особисті дикційні недоліки, вправи на розслаблення та напруження мовного апарату, голосність мови та посилення.
6/6	Тема 15. Робота із ускладненими скоромовками.	Оволодіти роботою з ускладненими скоромовками, вивчити задані тексти.
8/8	Тема 16. Робота із складними текстами.	Вміти працювати із складними текстами. Опрацювати темп та чіткість у вимові.
Змістовий модуль 5. Закони логіки в мовній дії. Голосо-мовні тренінги з ускладненими творчими задачами		
6/6	Тема 17. Робота над удосконаленням техніки мови.	Засвоїти практичне вдосконалення сценічного мовлення, тренінги на удосконалення дихання, дикції.
4/4	Тема 18. Логіка сценічної мови, підтекст та логічна перспектива.	Знати теоретичні основи в роботі над логікою мовлення, значення підтексту та логічної перспективи.
4/4	Тема 19. Логічний розбір художнього твору.	Вміти логічно розібрати запропонований текст, знати правила пунктуації, логічні паузи, теоретичні основи для логічного розбору тексту.
6/6	Тема 20. Тренінгові вправи на голосність мови, посилення.	Вміти практично працювати із своїми голосовими даними.
Змістовий модуль 6. Теоретичні та методологічні основи ідейно-дійового, виконавського аналізу тексту з описової прози		

8/8	Тема 21. Теоретичні та методологічні основи аналізу тексту з описової прози.	Характеризувати: основні етапи роботи над описовою прозою, пошук авторського задуму, основної ідеї та теми твору.
10/10	Тема 22. Засвоєння правил логічного розбору текстів на матеріалі уривків з описової прози.	Розвинути логіко-інтонаційну виразність, засвоїти правила орфопії, логіки та розвинути «кінострічку бачень».
7/7	Тема 23. Сценічне втілення уривку з описової прози.	Здійснити самоаналіз навичок художньої розповіді. Практично оволодіти навичками сценічного втілення уривку з описової прози.
Змістовий модуль 7. Теоретико-методологічні основи в роботі над байкою		
4/4	Тема 24. Жанрові особливості роботи над байкою.	Характеризувати байку як ліро-епічний жанр літератури, історію виникнення, елементи комічного.
4/4	Тема 25. Оволодіння законами віршування.	Уміти охарактеризувати особливості віршованої мови, основні системи віршування, віршовані розміри, засоби підвищення віршованої виразності. Опрацювати роботу читця над віршованою мовою.
6/6	Тема 26. Ідейно-дійовий виконавський аналіз байки.	Зробити загальний і виконавський аналіз байки. Вміти визначити тему, ідею, конфлікт, головні події в сюжеті байки.
6/6	Тема 27. Робота над постановкою голосу.	Оволодіти основними елементами роботи з голосом, тренінгами на розвиток голосу.
Змістовий модуль 8. Художнє втілення байки. Робота над удосконаленням техніки мови з використанням віршованих текстів		
6/6	Тема 28. Робота над удосконаленням техніки мови.	Визначити причини недоліків дикції, працювати над покращенням дикції у роботі над технікою мови.
5/5	Тема 29. Логічний аналіз байки.	Вміти виконати логічний розбір та аналіз обраних байок.
6/6	Тема 30. Оволодіння виконавською майстерністю у процесі роботи над байкою.	Знати вимоги до виконання байки. Розкривати характери та взаємини людей через героїв байки. Застосовувати елементи театралізації при виконанні байок.
8/8	Тема 31. Сценічне втілення байки.	Оволодіти словесною дією у художньому читанні байок.
Змістовий модуль 9. Методика роботи над віршами інтимної та філософської лірики		
2/2	Тема 32. Теоретико-методологічні основи у роботі над віршами як одним із жанрів літературних творів.	Характеризувати основні поетичні жанри, принципи ділення лірики за тематичним принципом. Знати вимоги до вибору поетичних творів для художнього читання.

4/4	Тема 33. Оволодіння методикою роботи над віршами інтимної та філософської лірики.	Розуміти і обґрунтовувати ідейно-тематичний аналіз твору, логічний розбір інтимної та філософської лірики. Здійснювати виконавський та дійовий аналіз творів.
4/4	Тема 34. Аналіз віршованого тексту у поєднанні його змісту і форми.	Здійснити віршо-ритмічний аналіз та загальний аналіз віршованої форми лірики.
4/4	Тема 35. Оволодіння мистецтвом читця віршів інтимної та філософської лірики.	Проводити роботу над словесною дією, оволодіти особливостями стилістики твору.
Змістовий модуль 10. Методика роботи над віршами громадянського звучання		
4/4	Тема 36. Оволодіння методикою роботи над віршами громадянського звучання.	Знати особливості роботи над віршами громадянської лірики, ідейно-тематичний аналіз твору, логічний розбір, виконавський та дійовий аналіз обраного твору.
4/4	Тема 37. Методи, форми та стильові особливості при виконанні віршів зі сцени.	Розуміти теоретичні основи художнього втілення віршованого твору. Удосконалити органіку мови, визначити основну тональність, емоційний стан, лейтмотив.
4/4	Тема 38. Оволодіння мистецтвом читця віршів громадянського звучання.	Характеризувати особливості читання, особливості художнього втілення віршів громадянського звучання.
4/4	Тема 39. Робота над віршами з урахуванням більш яскравої насиченості та громадянської позиції.	Опрацювати логічну виразність, логіку викладення подій, розвиток дії, передачу жанрових особливостей. Усвідомити важливість громадянської позиції у роботі над віршами.
Змістовий модуль 11. Теоретико - методологічна робота над поемою як одним із літературних жанрів		
4/4	Тема 40. Робота над удосконаленням техніки мови.	Освоїти роботу над удосконаленням техніки мови, витривалості та дихання.
2/2	Тема 41. Поема як один із жанрів ліро-епосу.	Характеризувати теоретико-методологічні основи у роботі над поемою, жанрові різновиди поем, ознаки поеми.
4/4	Тема 42. Композиційний розбір тексту.	Вміти здійснювати ідейно-тематичний аналіз поеми.
4/4	Тема 43. Особливості розбору літературного тексту поеми.	Визначити події, конфлікт, поділ на шматки, ставлення автора до персонажів та подій.
Змістовий модуль 12. Практична робота над поемою та її художнє втілення		
4/4	Тема 44. Логічний розбір літературного тексту поеми.	Опрацювати логічний розбір тексту поеми, виконавський та дійовий аналіз.

2/2	Тема 45. Характерність персонажів.	Здійснити пошук характерності, зовнішньої характеристики персонажів.
4/4	Тема 46. Засоби виразності у роботі над поемами.	Здійснити пошук пристосувань. Удосконалити роботу над словесною дією . Опрацювати реквізит, костюм, можливість музичного оформлення.
6/6	Тема 47. Специфіка сценічного втілення поеми.	Усвідомити особливості специфіки сценічного втілення поеми. Практичний показ художнього втілення поеми.
Змістовий модуль 13. Внутрішнє мовлення у мистецтві словесної дії актора		
4/4	Тема 48. Жанрові особливості. Літературний розбір монологу.	Характеризувати жанрові особливості драматичних монологів, методику роботи над внутрішнім драматичним монологом, методика роботи над зверненим драматичним монологом. Знати особливості роботи над логічним розбором тексту монологу.
2/2	Тема 49. Засоби виразності у роботі над монологом.	Опрацювати головні засоби виразності у сценічному втіленні монологу.
4/3	Тема 50. Тренінг розвитку мовного голосу.	Освоїти тренінгові вправи на розвиток характерної мови.
4/3	Тема 51. Словесна дія у роботі над монологом.	Розуміти важливість словесної дії у роботі над монологом. Дослідити пластичні засоби спілкування.
Змістовий модуль 14. Методика роботи над внутрішнім та зверненим монологами		
4/4	Тема 52. Етапи роботи над внутрішнім та зверненим драматичними монологами.	Аналізувати поетапність втілення монологів на сцені, ідейно-дійовий аналіз п'єси та розширене досє дійової особи, монолог якої взято для творчої роботи.
4/4	Тема 53. Робота над логіко-інтонаційною та емоційною виразністю.	Опрацювати: підтекст, надзавдання, темпоритм словесної дії у роботі над внутрішнім та зверненим монологами. Дослідити роботу над логіко-інтонаційною емоційною виразністю мовлення у процесі опрацювання внутрішнього та зверненого монологів.
4/4	Тема 54. Пошук дійових пристосувань, характерності.	Здійснювати пошук характерності образу. Усвідомити важливість пошуку характеру і характерності та їхнього значення у роботі над монологом.
4/4	Тема 55. Сценічне втілення зверненого та внутрішнього монологів.	Знати теоретично і практично особливості сценічного втілення внутрішнього та зверненого монологів.
Змістовий модуль 15. Робота читця над сатиричними та гумористичними творами		
2/2	Тема 56. Жанрові особливості сатиричних творів.	Характеризувати види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія.; сатиру як один із жанрів літератури.

4/4	Тема 57. Особливості роботи читця над сатиричними творами. Літературний розбір естрадного монологу.	Опрацювати значення сатиричних та гумористичних творів у репертуарі читця; особливості роботи читця над аналізом естрадного монологу. Здійснити логічний розбір тексту естрадного монологу.
4/4	Тема 58. Система вправ для розвитку сценічного мовлення.	Здійснити роботу над мовно-дихальним апаратом, викоріненням дефектів вимови. Розвинути діапазон та темпоритм голосу.
4/4	Тема 59. Словесна дія в роботі над гумористичними та сатиричними творами.	Знати вимоги до виконання гумористичних та сатиричних творів. Створювати безперервні лінії образних бачень ілюстрованого підтексту.
Змістовий модуль 16. Художнє втілення естрадного монологу		
2/2	Тема 60. Специфіка виконання естрадного монологу.	Опрацювати ідейно-художнє спрямування та актуальність сатиричного твору. Виявити елементи комізму у сатиричному творі та аналіз авторських прийомів створення комічного. Аналізувати запропоновані обставин, події, конфлікт у естрадному монолозі.
4/4	Тема 61. Пошук характерності та пристосувань.	Аналізувати характерність у обраному студентом монолозі, пристосування згідно аналізу монологу.
4/4	Тема 62. Особливості спілкування читця з аудиторією.	Знати мовні пристосування у спілкуванні читця з аудиторією. Розуміти почуття, переживання та емоційний вплив на глядача.
6/6	Тема 63. Втілення авторського та виконавського задумів.	Здійснити роботу над підвищенням рівня сценічної культури, художнього рівня виконавської майстерності.

Формування програмних компетентностей та результатів навчання

Індекс матриці ОП	Програмні компетентності та результати навчання
ЗК 3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ФК 1	Здатність втілювати акторський та режисерський задум виражальними засобами мистецтва.
ФК 9	Здатність комунікувати із колегами даної галузі щодо наукових та професійних досягнень як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, здатність робити усні та письмові звіти, обговорювати професійні та наукові теми рідною й англійською мовами.

ФК 10	Здатність сприймати нові знання у галузі культури та мистецтва та інтегрувати їх із уже наявними, зорієнтуватися на рівні спеціаліста в певній вузькій області театрального мистецтва, яка лежить поза межами вибраної спеціалізації.
ФК 11	Здатність здійснювати аргументований критичний аналіз вистав, готувати театральні-критичні матеріали різного жанру. Уміння чітко і зрозуміло викласти свій задум.
ПРН 2	Володіти державною мовою України, культурою висловлювання, вмінням логічно будувати власне мовлення (письмове та усне).
ПРН 7	Уміти використовувати різні види театральних технік.
ПРН 8	Вміти самостійно відтворювати в художніх сценічних образах власну здатність до творчого сприйняття світу.
ПРН 11	Скеровувати адекватне втілення акторського та режисерського задуму виражальними засобами мистецтва, технічну якість зафіксованого твору.
ПРН 22	Органічно та цілеспрямовано діяти в умовах вимислу, творчо втілювати сценічні завдання режисера, балетмейстера, постановника пластики; співати у хорі, ансамблі, соло.
ПРН 24	Вести лекційну та просвітницьку роботу в галузі театрального мистецтва.

Рекомендована література

Базова

1. Гладішева А.О. «Сценічна мова» (дикція і орфоепія): навч. посібник КДІТМ ім. Карпенко-Карого, 2001.
2. Гладішева А.О. Сценічна мова. Основні поняття та їх тлумачення: навч. посібник. – К.: КДІТМ, 2003. – 96 с.
3. Євдокимова В.Д. Тренінги у системі виховання техніки мовлення: навч. посіб. – практ. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв. [Текст] / Віра Дмитрівна Євдокимова; Луган. держ. і н-т культури і мистецтв. – Луганськ: Промдрук, 2011.- 160 с.
4. Кукуруза Н.В. Майстерність ведучого: Навчальний посібник [Текст] / Н.В.Кукуруза. – Івано-Франківськ, 2010. – 176 с.
5. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.
6. Мовчун А. Мовні скарги: Вивчення прислів'їв та приказок у школі: Навч.- метод. посібник. – К.: Либідь, 2002.
7. Нечаєнко Т.В. Словесна дія: Основи техніки мовлення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв. — К.: НАКККиМ, 2000.— 136 с
8. Степанець Л.І. Усунення недоліків звуковимови: навч.-метод. посібник. - Рівне: РДІК, 1998.
9. Степанець Л.І. Техніка сценічної мови: навч.-метод. посібник. – Рівне, 2004.
10. Стихун Л.П. Сценічна мова: техніка та художнє читання. Навч. посібник. – Рівне: РДГУ, 2006.
11. Стихун Л.П., Стихун Н.В. Виразні засоби у мовному спілкуванні актора і читця: навч. посібник. – Рівне: РДГУ, 2008.

12. Стихун Л.П., Стихун Н.В. Сценічна мова: мистецтво публічного виступу. Методичні рекомендації для студентів І курсів напряму підготовки 6. 020201 „Театральне мистецтво”. - Рівне: РДГУ, 2008. – 42 с.
13. Черкашин Р.О. Художнє слово на сцені. – К., 1989.

Допоміжна

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К., Либідь, 1991.
2. Вінницький М.В. Наголос у сучасній українській мові. – К., 1984.
3. Мельничук О.С. Мова // Українська мова: Енциклопедія. – Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. – К., 2004.
4. Овчиннікова А.П. Сценічна мова: традиції і перспективи // Культура України. – Вип. 8. Мистецтвознавство: Зб. наук. праць. – Харків: ХДАК, 2001.
5. Овчиннікова А.П. Виразність та логіка мовлення в системі К.С.Станіславського // Наукове пізнання. Методологія та технологія. – Одеса: ПУДПУ, 1999.
6. Овчиннікова А.П. Сценічна мова та жест // Бористен. № 8. – 2000.
7. Овчиннікова А.П. Проблеми сучасної сценічної мови // Бористен. № 4 (118). – 2001.
8. Петровський А.Ю. Новий українсько-російський і російсько-український словник. – Харків: „Свитовид”, 2002. – 864 с.
9. Ревуцький Д. Живе слово. – Львів, 2001.
10. Сучасна українська мова / За ред О.Д.Пономарева. – 3 вид. – К.: Либідь, 2005.
11. Тоцька Н.І. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія: Посібник.- К.: Вища шк., 1995.

3. Інформаційні ресурси

1. MOODLE «Сценічна мова» <http://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=1875>
2. Марія Кнебель «Слово у творчості актора» <https://studfile.net/preview/5253516/>
3. Техніка мови <http://technics-speech.ru/ukr/index.html>
4. Словник он-лайн <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Політика щодо дедлайнів та перескладання: перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин

Політика щодо відвідування : відвідування занять є обов’язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Оскільки предмет передбачає виключно практичні заняття за безпосередньої участі студента та викладача, тому навчання не може відбуватися в он-лайн формі.

Оцінювання

Навчальна дисципліна «Сценічна мова» оцінюється за кредитно-модульною системою. Оцінка формується за принципом накопичення балів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 – бальною шкалою.

Форми поточного контролю: оцінювання самостійних завдань та контрольних робіт виконаних студентами під час практичних занять, практичний показ.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та екзамену.